SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 3
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

O‘QUVCHI YOSHALAR ORASIDA BOSHQARUV VA YETAKCHILIK QOBILYATINI SHAKILLANTIRISHDA MA‘NAVIY VA MA‘RIFIY TADBIRLARNING AHAMIYATI

q.x.f.f.d (PhD) Erkayeva Saodat Abdurayimovna

p.f.f.d.(PhD) Ro‘ziyeva Nazira Ochilovna

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining Toshkent filiali. Agrobiologiy ava dorivor o‘simliklar yetishtirish kafedrasi o‘qituvchilari. Email:ruziyeva7576@gmail.com

Annotatsiya

Mamlakatimiz o’z oldiga qo‘ygan strategik maqsadlariga erishishi salohiyatli rahbar kadr tayyorlash masalasi bilan uzviy boq’liqdir. O'sib kelayotgan yosh kadrlarda liderlik, boshqaruvchanlik va har qanday holatda mas'uliyatni zimmasiga olib yetakchilik ko'nikmalarini shaklantirishda axloqiy tamoyillarining ustuvorligiga erishish va yangi ish boshlayotgan yoshlarga ko'nikmalar berib, ularni rivojlanish , talaba yoshlarni ustozlar, kattalar, tomonidan qo'llab-quvvatlash va yosh kadrlarning boshqaruv salohiyatini va boshqalarga o'rnak bo'la olish jihatini yuksaltirish bugunning eng dolzarb masalalridan biridir. Bundan tashqari, jamoani boshqarish vaqtida adolatli va vijdonli qarorlar chiqarib, amalyotga tatbiq etish, tashabbuskorlik va shaxsiy yetakchilik fazilatlarini rivojlantirish maqsadida darslarda ham har bir o ‘quvchi talaba yoshlar bilan alohida ishlash ularni fikrlarini tinglash, darslarni mustaqil boshqarishlariga imkon yaratib berish zamon talabidir.

Kalit so‘zlar

yoshlar, boshqaruvchanlik, yetakchilik, izlanishlar, suhbatlar, rahbarlarning olib boryotgan faoliyati, talablar, boshqaruv tizimi, mantiqiy fikrlash.

Abstract

In this article, the priority of ethical principles in the formation of leadership, management, and taking responsibility in any situation in the growing young personnel and the support of adults for their development by giving skills to young people who are starting a new job and it is intended to increas the management potential of young personnel and the aspect of being an example to others.

Key words

youth, management, leadership, research, conversations, demands, management system, leaders’ activities

Kirish

Bugungi kunda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida yoshlarning faol ishtiroki muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlarning zamonaviy bilim va kasbiy ko‘nikmalarga ega bo‘lishi bilan bir qatorda, ularni boshqaruv faoliyatiga tayyorlash, yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirish ham dolzarb vazifalardan biridir. Boshqaruvchilik qobiliyati shaxsning maqsadni to‘g‘ri belgilashi, mavjud imkoniyatlarni baholashi, jamoa faoliyatini tashkil etishi, mas’uliyatni o‘z zimmasiga olishi va yuzaga kelgan muammolar bo‘yicha maqbul qaror qabul qila olishida namoyon bo‘ladi. Yoshlar orasida mazkur qobiliyatlarni rivojlantirish kelajakda ta’lim, fan, ishlab chiqarish, tadbirkorlik va ijtimoiy sohalarda faoliyat yuritadigan malakali mutaxassislar hamda tashabbuskor rahbarlarni tayyorlashga xizmat qiladi. O‘tgan davr mobaynida davlat va jamiyat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy, fan va boshqa sohalarda boshqaruv kadrlarini tayyorlash bo‘yicha muayyan ishlar amalga oshirildi. Xususan, yuqori malakali boshqaruv kadrlari zaxirasini shakllantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatgan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi faoliyati isloh qilindi, shuningdek, Akademiya huzurida mamlakatimizning istiqbolli yosh mutaxassislarini qayta tayyorlaydigan va malakasini oshiradigan o‘quvchi-yoshlar muammolarini o‘rganish va istiqbolli kadrlarni tayyorlash markazlari tashkil etildi. Shu bilan birga, bugungi kunda mamlakatimizda davlat hokimiyatini yanada demokratlashtirishning huquqiy asoslarini takomillashtirish, qonun ustuvorligini ta’minlash, fuqarolar va tadbirkorlik subyektlari huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishning ta’sirchan mexanizmlarini joriy etish borasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar yuqori malakali boshqaruv kadrlarini tanlab olish va tayyorlash, ularning zaxirasini shakllantirish tizimini, jumladan bu borada zamonaviy yondashuvni ishlab chiqish orqali takomillashtirishni taqozo etmoqda. Kadrlarni tanlash va joylashtirish siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish, shu bilan bog'liq muammolarni hal qilishdir, mutaxassislarning xizmatlaridan foydalanish qobiliyatidir. Bunda albatta yosh kadrlarimizni rolini a’lohida aytib o’tishimiz joizdir. Bugungi kunda barcha sohalarda yosh mutaxassislar o’z bilim saviyalari bilan kirib kelib boshqaruv, , rahbarlik vazifalarini olib borishyapdi. Albatta yoshlar bizning, O‘zbekistonimizning kelajagidir. Ularning yanada mustaqil fikrlay oladigan va to’g’ri qaror chiqara oladigan

yituk kadrlar bo’lib yeitishshlari uchun ularga yanada keng imkoniyatlar ochib berilmoqda.

Asosiy qism

Yoshlarning boshqaruvchilik qobiliyati birgina rahbarlik lavozimini egallash bilan bog‘liq tushuncha emas. U keng ma’noda shaxsning o‘z faoliyatini to‘g‘ri tashkil etishi, boshqalar bilan hamkorlik qilishi, maqsad sari jamoani birlashtira olishi va mas’uliyatli qarorlar qabul qilish qobiliyatini anglatadi. Yoshlarning yetakchilik qobiliyatini rivojlantirish jarayonida bir necha muhim kompetensiyalarni shakllantirish zarur. Bular: mustaqil fikrlash; tashabbuskorlik; mas’uliyatlilik; samarali muloqot; jamoada ishlash; muammolarni tahlil qilish; qaror qabul qilish; vaqtni to‘g‘ri boshqarish; nizoli vaziyatlarni hal qilish; o‘z faoliyatini baholash va tahlil qilish. Ta’lim jarayoni yoshlarning boshqaruvchilik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun muhim pedagogik muhit hisoblanadi. Bunda an’anaviy ta’lim bilan bir qatorda interfaol ta’lim metodlaridan foydalanish samarali natija beradi. Xususan, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Muammoli vaziyat”, “Rolli o‘yin”, “Loyiha metodi”, “Munozara” va “Keys-stadi” kabi metodlar yoshlarni mustaqil fikrlashga, vaziyatni tahlil qilishga va o‘z qarashlarini asoslashga o‘rgatadi. Yoshlarning boshqaruvchilik qobiliyatini rivojlantirishda amaliy faoliyat alohida ahamiyatga ega. Masalan, talabalarni kichik guruhlarga ajratib, ularga muayyan loyiha yoki muammoni hal qilish vazifasini berish orqali ularning tashkilotchilik va yetakchilik qobiliyatlarini kuzatish va rivojlantirish mumkin. Bunday jarayonda guruh rahbarini talabalar orasidan navbat bilan tayinlash maqsadga muvofiq. Bu usul har bir yoshga boshqaruvchilik tajribasini sinab ko‘rish imkonini beradi. Yoshlar yetakchiligini rivojlantirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda ham liderlik ko‘nikmalari o‘z-o‘zidan emas, balki ta’lim, amaliy faoliyat, ijtimoiy tajriba va refleksiya jarayonida shakllanishi ta’kidlanadi. Boshqaruvchilik qobiliyatini rivojlantirishda kommunikativ kompetensiya ham muhim o‘rin tutadi. Rahbar yoki yetakchi o‘z fikrini aniq va tushunarli ifodalashi, boshqalarning fikrini tinglashi, turli qarashlarni hurmat qilishi hamda jamoa a’zolari o‘rtasida samarali hamkorlikni tashkil eta olishi kerak. Shuningdek, zamonaviy yosh rahbarda raqamli texnologiyalardan foydalanish, axborotni izlash va tahlil qilish, vaqtni boshqarish hamda innovatsion fikrlash ko‘nikmalari ham shakllangan bo‘lishi zarur.

Yoshlarning boshqaruvchilik qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik shartlari Yoshlar boshqaruvchilik qobiliyatini samarali rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shartlarga e’tibor qaratish lozim: Erkin va ijodiy ta’lim muhitini yaratish. Yoshlar o‘z fikrini erkin bildira oladigan muhitda faolroq ishtirok etadi. Amaliy topshiriqlardan foydalanish. Nazariy bilimlarni real yoki modellashtirilgan vaziyatlarda qo‘llash boshqaruv tajribasini oshiradi. Jamoaviy faoliyatni tashkil etish. Guruh bo‘lib ishlash hamkorlik va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Mustaqil qaror qabul qilishga imkon berish. Yoshlarning mustaqil qaror qabul qilishi ularda mas’uliyat hissini kuchaytiradi. Refleksiv faoliyatni yo‘lga qo‘yish. Faoliyat yakunida o‘zining kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilish kelgusidagi rivojlanish uchun muhimdir. Loyiha faoliyatidan foydalanish. Loyiha ishlari yoshlarni rejalashtirish, vazifalarni taqsimlash, natijani baholash va javobgarlikni his qilishga o‘rgatadi. Natijalar va muhokama Yoshlarning boshqaruvchilik va yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan pedagogik faoliyat natijasida ularning mustaqil fikrlashi, tashabbuskorligi, muloqotga kirishish qobiliyati va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish mumkin. Ayniqsa, amaliy mashg‘ulotlar, treninglar, loyihalar va rolli o‘yinlardan foydalanish yoshlarning real boshqaruv vaziyatlariga tayyorlanishiga yordam beradi. Bunday yondashuv yoshlarni nafaqat bilimli mutaxassis, balki ijtimoiy faol, mas’uliyatli va tashabbuskor shaxs sifatida shakllantirish imkonini beradi. Bundan tashqari, yosh kadrlar tayyorlashda qiziqishi bòlgan bolalarga maktabdan boshqaruv va yetakchilik kònikmalarini shakllantirib borish kerak. Ular uchun alohida tógarak kòrinishidagi dars jarayonlarini tashkil etish hamda dars jarayonlarida darslarni ustoz yordamida mustaqil o‘tishlariga imkon yaratib berishlari maqsadga muvofiq bòladi.

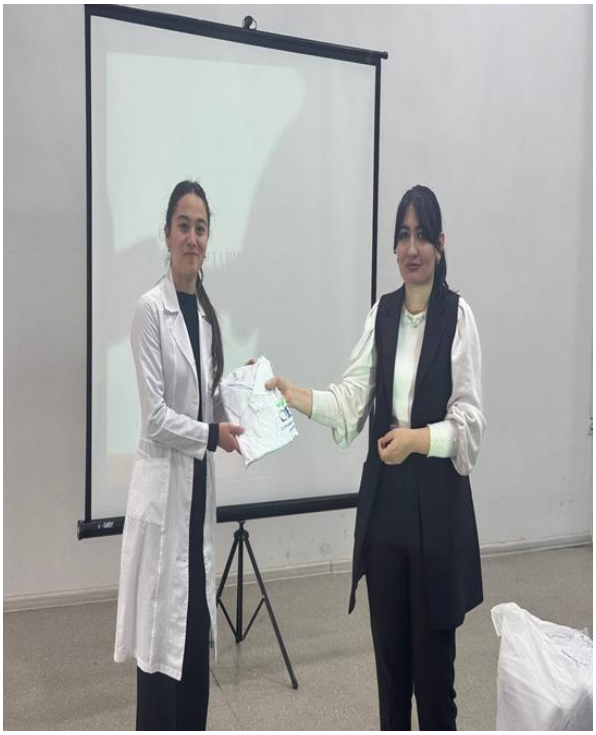

Bosqichma-bosqich amalga oshirilgan darslardan sòng ularni rag‘batlantirib turish ham joizdir. Zero, bu yosh kadrlarning shijoatiga shijoat qóshadi. Bunda maktablarda o’tkazilayotgan manaviy va ma’rifiy tadbirlarning ahamiyatga kattadir.

Men shuni ayta olamanki, maktablarda, oily yutrlarida yosh kadrlarni tayyorlaydigan maxsus kurslar ochilishi tarafdoriman va ularga salohiyatlarini rivojlantirishda maktab ma'muriyati tarafidan katta kòmak kerak bòladi va bu borada ular yosh kadrlarga òz yordamlarini ayamaslik ham zarurdir.

Yoshlarni mehnatini rag’batlantirib turish ularni yanaga izlanuvchanlikka va komillikka yitaklaydi .

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yoshlarning boshqaruvchilik va yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirish zamonaviy ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Yoshlarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlashda faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, ularni amaliy, jamoaviy va loyihaviy faoliyatga jalb etish zarur. Boshqaruvchilik qobiliyatining asosini mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, mas’uliyat, samarali muloqot, jamoada ishlash va to‘g‘ri qaror qabul qilish kabi kompetensiyalar tashkil etadi. Shu sababli ta’lim muassasalarida yoshlarning yetakchilik salohiyatini aniqlash va uni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni keng qo‘llash maqsadga muvofiq yoshlar bizning kelajagimiz hisoblanadi, ularga e'tibor qaratish eng muhim vazifalardan biridir, ularni qiziqishlarini hurmat qilgan holda ularga yòl-yòriq kòrsatish darkor. Boshqaruv va liderlik qobiliyatlarini shakllantirish borasida turli xil tadbir, musobaqalar ham yosh kadrlarga yanada ildamroq harakat qilishiga turtki bòladi.Ularga nutqini ravonligini oshiradi, jamoa orasida o‘zini erkin xis qila olish bilim va fikrlarini bemalol bayon qilishga katta yordam berad .

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bakiyev D.T., Xo‘janazarov O‘.E., Ro‘ziyeva N.O. Istiqbolli dorivor o‘simliklar ayrim turlarining foydali xususiyatlari hamda ularni dars jarayonida o‘qitish metodikasi // Maktabgacha va maktab ta’limi jurnali (elektron jurnal). - Toshkent, 2025. - 11 son. - B. 1580-1587.

2. Ruziyeva N.O., Khujanazarov U.E., Baxtiyorova D.T., Abdullayeva A.K. The Teaching Methodology of The Medicimal Plants of Cupressaceae Family // European International Journal of Pedagogics. - Germany, 2025. - Vol. 05. - Issue 05. - P. 251-256. (№43. IF: 12.56). https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2751-000X

3. Ro‘ziyeva N.O. Oliy ta’lim muassasalarida O‘zbekistonning dorivor o‘simliklari fanini o‘qitish metodikasini takomillashtirishning metodik xususiyatlari. “Elektron ta’lim”–jurnali. “E-learning”. December, 2025, - N04, Vol. 6 ISSN2181-1199. -B.105-112.

4. Ro‘ziyeva N.O. Innovatsion ta’lim resurslari vositasida oliy ta’lim tashkilotlarida o‘zbekistonning dorivor o‘simliklari fanini o‘qitish metodikasini rivojlantirishning nazariy asoslari. Elektron ta’lim”–jurnali. “E-learning”. December, 2025, - N04, Vol. 6 ISSN2181-1199. -B.120-130.

5.MacNeil C. A. Yoshlar yetakchiligini rivojlantirishda yetakchilik nazariyalaridan foydalanish // New Directions for Youth Development. – 2006. – №109. – B. 27–43.

6.Conner J. O., Strobel K. Yetakchilikni rivojlantirish: shaxsiy va dasturiy rivojlanish tahlili // Journal of Adolescent Research. – 2007. – №3.

7. Bates S., Anderson-Butcher D., Ferrari T., Clary C. Dastur tuzilishining yoshlar yetakchilik ko‘nikmalarini rivojlantirishga ta’siri // Journal of Youth Development. – 2020.

8.Valijonov N. N. o‘g‘li, Makhmudov Sh. A. Yoshlar yetakchiligi – ijtimoiy faollikni oshirish omili // Modern Science and Research. – 2025.

1. www.mo-gol.ru saytidan.

2. www.lex.uz sayti O‘zbekiston Respublikasi Prizidentining 30.05.2018 yildagi PQ-3755 son Qarori.

3. Saytlar: www.referat.,ru www.farmining.,co.uk www.agronomiy.org www.library.breeding of animals and crop rejas.,ru www.megasearch.biz 4.Pedogogik jurnal.